Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (sjunde avdelningen)

den 28 juni 2017 *

”Begäran om förhandsavgörande — Civilrättsligt samarbete — Domstols behörighet och verkställighet av domar på privaträttens område — Förordning (EG) nr 44/2001 — Artikel 23 — Prorogationsklausul — Prorogationsklausul i ett avtal som ingåtts mellan två bolag — Skadeståndstalan — Solidariskt ansvar för brottsliga handlingar för företrädarna för ett av dessa bolag — Fråga huruvida nämnda företrädare kan åberopa denna klausul”

I mål C-436/16,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Areios Pagos (Kassationsdomstolen, Grekland) genom beslut av den 7 juli 2016, som inkom till domstolen den 4 augusti 2016, i målet

Georgios Leventis,

Nikolaos Vafeias

mot

Malcon Navigation Co. Ltd,

Brave Bulk Transport Ltd,

meddelar

DOMSTOLEN (sjunde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Prechal samt domarna C. Toader (referent) och E. Jarašiūnas,

generaladvokat: M. Wathelet,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Greklands regering, genom A. Magrippi och S. Charitaki, båda i egenskap av ombud,

— Spaniens regering, inledningsvis genom A. Rubio González, därefter genom A. Gavela Llopis, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: grekiska.

— Europeiska kommissionen, genom M. Konstantinidis och M. Heller, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 23.1 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1) (nedan kallad Bryssel I-förordningen).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan, å ena sidan, Georgios Leventis och Nikolaos Vafeias, vilka är företrädare för befraktningsbolaget Brave Bulk Transport Ltd, och, å andra sidan, Malcon Navigation Co. Ltd (nedan kallat Malcon Navigation). Målet rör en talan som Malcon Navigation väckt om att Brave Bulk Transport Ltd, Georgios Leventis och Nikolaos Vafeias ska förpliktas att solidariskt utge skadestånd. I målet har gjorts invändningar mot grekiska domstolars behörighet att pröva skadeståndstalan.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 I skäl 11 i Bryssel I-förordningen anges följande:

”Behörighetsbestämmelserna måste uppfylla kravet på förutsebarhet och bygga på den allmänna principen om svarandens hemvist, och det måste alltid kunna gå att bestämma vilken domstol som är behörig utifrån denna princip, utom i vissa bestämda fall när tvistens art eller hänsynen till partsautonomin gör det berättigat att använda någon annan anknytning. …”

4 I artikel 2.1 i avsnitt 1, som har rubriken ”Allmänna bestämmelser”, i kapitel II, som har rubriken ”Domstols behörighet”, i denna förordning föreskrivs följande:

”Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.”

5 Artikel 6 i förordningen, vilken ingår i avsnitt 2 med rubriken ”Särskilda behörighetsregler” i kapitel II, har följande lydelse:

”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan även väckas i följande fall:

1) Om han är en av flera svarande, vid domstol där någon av svarandena har hemvist, förutsatt att det finns ett tillräckligt nära samband mellan käromålen för att en gemensam handläggning och dom skall vara påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.

…”

6 Artikel 23 i samma kapitel, vilken ingår i avsnitt 7 med rubriken ”Avtal om domstols behörighet”, har följande lydelse:

”1. Om parterna har träffat avtal om att en domstol eller domstolarna i en medlemsstat skall vara behöriga att avgöra en redan uppkommen tvist eller framtida tvister i anledning av ett bestämt rättsförhållande, och minst en av parterna har hemvist i en medlemsstat, skall endast den domstolen eller domstolarna i den medlemsstaten ha behörighet. En sådan behörighet skall vara exklusiv om parterna inte har träffat avtal om annat. Ett sådant avtal om behörighet skall vara antingen

a) skriftligt eller muntligt och skriftligen bekräftat, eller

b) i en form som överensstämmer med praxis som parterna har utbildat mellan sig, eller

c) i internationell handel, i en form som överensstämmer med handelsbruk eller annan sedvänja som parterna kände till eller borde ha känt till och som är allmänt känd och regelmässigt iakttas av parter i avtal av föreliggande typ vid det ifrågavarande slaget av handel.

…”

7 Artiklarna 27 och 28 i samma kapitel ingår i avsnitt 9 med rubriken ”Litispendens och mål som har samband med varandra”. I artikel 27 föreskrivs följande:

”1. Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, skall varje domstol utom den vid vilken talan först väckts självmant låta handläggningen av målet vila till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig.

2. När det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, skall övriga domstolar självmant avvisa talan till förmån för den domstolen.”

8 Artikel 28 i Bryssel I-förordningen har följande lydelse:

”1. Om käromål som har samband med varandra prövas vid domstolar i olika medlemsstater, får varje domstol utom den vid vilken talan först väckts låta handläggningen av målet vila.

2. Om dessa mål prövas i första instans får varje domstol, utom den vid vilken talan först väckts, också avvisa talan på begäran av en av parterna, om den domstol vid vilken talan först väckts är behörig att pröva de berörda käromålen och dess lag tillåter förening av dessa.

3. Vid tillämpningen av denna artikel skall käromål anses ha samband med varandra om de är så förenade att en gemensam handläggning och dom är påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.”

9 I artiklarna 33–37 i Bryssel I-förordningen regleras erkännande av domar. Genom artikel 33 i förordningen införs principen att en dom som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. I artiklarna 34 och 35 i förordningen anges de skäl av vilka en dom som meddelats i en medlemsstat i undantagsfall inte ska erkännas i en annan medlemsstat.

10 I artikel 34 i förordningen föreskrivs följande:

”En dom skall inte erkännas om

…

3) den är oförenlig med en dom som har meddelats i en tvist mellan samma parter i den medlemsstat där domen görs gällande,

4) den är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i en annan medlemsstat eller i en tredje stat mellan samma parter och rörande samma sak, såvida den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.”

Grekisk rätt

11 Enligt artikel 71 i civillagen gäller följande:

”Den juridiska personen är ansvarig för handlingar och underlåtenheter som är hänförliga till de organ som företräder den, när handlingen eller underlåtenheten ägt rum vid utövandet av de uppgifter som organet anförtrotts och leder till ersättningsskyldighet. Dessutom är personen i fråga solidariskt ansvarig.”

12 I kapitel 39 i civillagen, vilket har rubriken ”Brottsliga handlingar”, återfinns artikel 926 med rubriken ”Skada som orsakats av flera personer”. I den artikeln föreskrivs följande:

”Om en skada följer av en handling som utförts av flera personer eller om flera personer samtidigt är ansvariga för samma skada ska samtliga svara solidariskt. Detsamma gäller om flera personer har agerat samtidigt eller efter varandra och det inte kan fastställas vem som vidtagit den handling som orsakat skadan.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

13 Det framgår av de uppgifter som domstolen har tillgång till att Malcon Navigation, som har sitt stadgeenliga säte på Malta men vars faktiska säte befinner i Marousi (Grekland), äger ett fartyg som seglar under maltesisk flagg och som kallas *Sea Pride*. Verksamheten avseende fartyget utförs av Hellenic Star Shipping Company SA, som är ett bolag med säte i Panama och som också har kontor i Marousi.

14 Den hänskjutande domstolen har även påpekat att Brave Bulk Transport har sitt stadgeenliga säte på Malta och sitt faktiska säte i Marousi, att Georgios Leventis är detta bolags enda styrelsemedlem och rättsliga företrädare och att Nikolaos Vafeias är bolagets enda generaldirektör och faktiska företrädare. Georgios Leventis och Nikolaos Vafeias (nedan kallade företrädarna för Brave Bulk Transport) bor i Pireus respektive Kifisia (Grekland).

15 Den 9 juni 2006 ingick Malcon Navigation och Brave Bulk Transport ett befraktningsavtal, inom ramen för vilket den förstnämnda hyrde ut fartyget *Sea Pride* till det sistnämnda. Brave Bulk Transport hyrde i sin tur ut fartyget till Iraks handelsministerium för transport av en last med vete från Hamburg (Tyskland) till Irak.

16 Fartyget återlämnades med fem månaders försening i förhållande till den frist som fastställts i befraktningsavtalet.

17 Den 17 februari 2007 inledde Malcon Navigation ett skiljeförfarande i London (Förenade kungariket) mot Brave Bulk Transport i syfte att erhålla ersättning för överliggetid och frakt.

18 Brave Bulk Transport väckte i sin tur talan om skadestånd mot irakiska staten, eftersom det försenade återlämnandet till Malcon Navigation berodde på att den irakiska staten återlämnat fartyget för sent.

19 Den 14 november 2007 undertecknade Malcon Navigation och Brave Bulk Transport ett avtal. I avtalet föreskrevs att det pågående skiljeförfarandet skulle vila under sex månader, att Brave Bulk Transport skulle informera Malcon Navigation om hur förfarandet gentemot den irakiska staten framskred och att Malcon Navigation, för det fall det ingicks en överenskommelse med den irakiska staten, skulle erhålla 20 procent av det belopp som den irakiska staten betalat till Brave Bulk Transport. I artikel 10 i avtalet föreskrevs att detta skulle ”regleras av engelsk rätt” och omfattas av ”engelska domstolars behörighet” och att ”för varje tvist som följer av avtalet eller har samband med avtalet har High Court of Justice (England & Wales) [(Högsta domstolen (England och Wales))] exklusiv behörighet”.

20 Under november 2008 fick Malcon Navigation kännedom om att Brave Bulk Transport den 20 maj 2008 hade ingått ett förlikningsavtal med den irakiska staten och erhållit det belopp som föreskrivits i avtalet. Malcon Navigation fullföljde skiljeförfarandet och erhöll den 29 september 2009 en skiljedom som beviljade Malcon Navigation ersättning.

21 Malcon Navigation har vidare gjort gällande att företrädarna för Brave Bulk Transport hade fråntagit Malcon Navigation dess tillgångar, vilket hindrade Malcon Navigation från att erhålla detta skadestånd.

22 Den 22 september 2010 väckte Malcon Navigation skadeståndstalan vid Polymeles Protodikeio Peiraios (domstol i Pireus, Grekland) mot Brave Bulk Transport och företrädarna för det bolaget på grundval av artiklarna 71 och 926 i civillagen, i syfte att dessa skulle förpliktas att solidariskt ersätta skadan som orsakats av de brottsliga handlingarna. I enlighet med den prorogationsklausul som återfinns i avtalet av den 14 november 2007 avvisade domstolen talan vad gäller Brave Bulk Transport. När det gäller företrädarna för bolaget förklarade sig domstolen emellertid vara behörig och biföll talan i sak.

23 Efeteio Peiraios (appellationsdomstol i Pireus), till vilken företrädarna för Brave Bulk Transport överklagat avgörandet från Polymeles Protodikeio Peiraios (domstol i Pireus), fastställde den sistnämnda domstolens avgöranden i behörighetsfrågorna.

24 Genom ansökan av den 31 juli 2014 överklagade företrädarna för Brave Bulk Transport domen till Areios Pagos (Kassationsdomstolen, Grekland).

25 Den hänskjutande domstolen har anfört att domstolarna i första och andra instans förklarat sig vara behöriga att pröva tvisten med avseende på företrädarna för Brave Bulk Transport med anledning av att dessa företrädare, enligt de domstolarnas bedömning, inte var parter i avtalet av den 14 november 2007 och därför inte var bundna av prorogationsklausulen i det avtalet.

26 I detta hänseende anser den hänskjutande domstolen för det första att det framgår av artikel 23 i Bryssel I-förordningen och domstolens praxis att ett avtal om domstols behörighet endast kan göras gällande mellan parterna som ingått det, men att det i undantagsfall är möjligt att åberopa det i förhållande till en part i tvisten som var utomstående vid tidpunkten för avtalets ingående.

27 Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att för fall av flera svarande föreskrivs i artikel 6 led 1 i förordningen att talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan även kan väckas vid domstol där någon av svarandena har hemvist, förutsatt att det finns ett tillräckligt nära samband mellan käromålen för att en gemensam handläggning och dom skall vara påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar. Den hänskjutande domstolen anser att det finns en motsvarande risk i fall där en av flera svarande har ingått ett prorogationsavtal.

28 Mot bakgrund av det ovan anförda är den hänskjutande domstolen osäker på huruvida de lägre domstolarnas bedömning var välgrundad vad gäller räckvidden av den prorogationsklausul som återfinns i avtalet av den 14 november 2007.

29 Areios Pagos (Kassationsdomstolen) beslutade mot denna bakgrund att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Är en prorogationsklausul enligt artikel 23 i förordning (EG) nr 44/2001 mellan två bolag, som i förevarande fall återfinns i ett avtal av den 14 november 2007 mellan den första och den andra motparten i målet om överklagande, i vilket artikel 10 föreskriver att ’förevarande avtal regleras av engelsk rätt och omfattas av engelsk jurisdiktion, och för varje tvist som följer av avtalet eller har samband med avtalet har High Court of Justice (England & Wales) [(Högsta domstolen (England och Wales))] exklusiv behörighet’, även tillämplig, när det gäller ageranden och underlåtenheter som är hänförliga till organ som företräder den andra motparten i målet om överklagande och som ger upphov till ansvar enligt artikel 71 i den grekiska civillagen, på ansvariga personer som har agerat inom ramen för utövandet av sina funktioner och som, enligt artikel 71 jämförd med artikel 926 i den grekiska civillagen, är solidariskt ansvariga tillsammans med bolaget såsom juridisk person?”

Prövning av tolkningsfrågan

30 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artikel 23 i Bryssel I-förordningen ska tolkas så, att en prorogationsklausul som införts i ett avtal som ingåtts mellan två bolag kan åberopas av företrädarna för ett av bolagen i syfte att ifrågasätta behörigheten för en domstol att pröva en skadeståndstalan avseende företrädarnas ansvar för påstått brottsliga handlingar som utförts vid utövandet av deras funktioner.

31 Domstolen erinrar inledningsvis om att eftersom Bryssel I-förordningen, i relationerna mellan medlemsstaterna, har ersatt konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32), i dess lydelse enligt senare konventioner om nya medlemsstaters tillträde till denna konvention, gäller domstolens tolkning av bestämmelser i konventionen även för bestämmelser i förordningen, när bestämmelserna i dessa rättsakter kan anses likvärdiga, vilket är fallet när det gäller artikel 23 i Bryssel I-förordningen som ersatt artikel 17 första stycket i konventionen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 juli 2016, Hőszig, C-222/15, EU:C:2016:525, punkterna 30 och 31 och där angiven rättspraxis).

32 Eftersom behörigheten för domstolarna i den medlemsstat där svaranden har sin hemvist, i systemet i Bryssel I-förordningen, utgör den allmänna principen som anges i artikel 2.1 i förordningen, får undantagsregler avseende behörighet, såsom bestämmelserna i artikel 23 i förordningen, inte ge upphov till en tolkning som går utöver de fall som uttryckligen nämns i förordningen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 september 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561, punkterna 37 och 39 och där angiven rättspraxis).

33 I artikel 23 i Bryssel I-förordningen anges tydligt att tillämpningsområdet är begränsat till fall där parterna har ”träffat avtal” om en domstol. Såsom framgår av skäl 11 i förordningen är det denna gemensamma partsvilja som, med hänsyn till partsautonomin, rättfärdigar att det är möjligt att välja en annan domstol än den som eventuellt annars skulle ha varit behörig enligt förordningen (dom av den 21 maj 2015, El Majdoub, C-322/14, EU:C:2015:334, punkt 26 och där angiven rättspraxis, och dom av den 20 april 2016, Profit Investment SIM, C-366/13, EU:C:2016:282, punkt 24 och där angiven rättspraxis).

34 EU-domstolen har slagit fast att den domstol där talan har väckts har en skyldighet att vid processens början pröva huruvida parterna verkligen har lämnat sitt samtycke till prorogationsklausulen. Samtycket måste framgå klart och tydligt och formkraven i artikel 23.1 i Bryssel I-förordningen syftar därvid till att säkerställa att samtycke verkligen föreligger (dom av den 7 juli 2016, Hőszig, C-222/15, EU:C:2016:525, punkt 37 och där angiven rättspraxis).

35 En prorogationsklausul i ett avtal kan sålunda i princip endast ha rättsverkan mellan de parter som har samtyckt till att ingå avtalet (dom av den 21 maj 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, punkt 64 och där angiven rättspraxis).

36 I förevarande fall har prorogationsklausulen inte åberopats av en av parterna i det avtal som den återfinns i, utan av någon som inte är part i det avtalet.

37 Företrädarna för Brave Bulk Transport har inte uttryckt någon vilja att ingå ett prorogationsavtal. Inte heller har Malcon Navigation samtyckt till att vara sammanlänkat med dessa personer i ett sådant avtal.

38 Vidare har varken parterna i det nationella målet eller den hänskjutande domstolen hänvisat till bevisning eller indicier som skulle kunna leda till slutsatsen att företrädarna för Brave Bulk Transport samt Malcon Navigation, på något av de sätt som föreskrivs i artikel 23.1 b och c i Bryssel I-förordningen, har ingått ett avtal om domstols behörighet innehållande en prorogationsklausul såsom den som är i fråga i det nationella målet.

39 När det gäller artikel 6 i Bryssel I-förordningen om domstols behörighet i fall av flera svarande påpekar domstolen att bestämmelserna i artikel 23 i Bryssel I-förordningen ska tolkas restriktivt med avseende på villkoren som uppställs i denna artikel, i och med att de utgör undantag såväl från behörigheten enligt den allmänna principen om svarandens forum i artikel 2 i förordningen som från de särskilda behörighetsreglerna i artiklarna 5–7 i förordningen (dom av den 21 maj 2015, El Majdoub, C-322/14, EU:C:2015:334, punkt 25 och där angiven rättspraxis).

40 Vid ingående av ett avtal om domstols behörighet enligt artikel 23.1 i Bryssel I-förordningen har parterna rätt att frångå inte endast den allmänna behörigheten i artikel 2 i förordningen, utan även de särskilda behörigheterna enligt artiklarna 5 och 6 i förordningen. Den domstol vid vilken talan väckts kan således i princip vara bunden av en prorogationsklausul som avviker från behörighetsreglerna i artiklarna 5 och 6 i förordningen, som parterna har kommit överens om i enlighet med artikel 23.1 i förordningen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 maj 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, punkterna 59 och 61).

41 Slutligen, och för att bemöta de farhågor som den hänskjutande domstolen gett uttryck för när det gäller risken för motstridiga avgöranden, erinrar domstolen om att Bryssel I-förordningen innehåller olika mekanismer som syftar till att undvika sådana situationer.

42 Detta gäller bland annat artiklarna 27 och 28 i förordningen, vilka avser litispendens respektive mål som har samband med varandra och som gör det möjligt att undvika motstridiga avgöranden samt artikel 34.3 och 34.4 i förordningen som gör det möjligt att avhjälpa sådana situationer.

43 Mot bakgrund av det ovan anförda ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artikel 23.1 i Bryssel I-förordningen ska tolkas så, att en prorogationsklausul som införts i ett avtal som ingåtts mellan två bolag inte kan åberopas av företrädarna för ett av bolagen i syfte att ifrågasätta behörigheten för en domstol att pröva en skadeståndstalan avseende företrädarnas solidariska ansvar för påstått brottsliga handlingar som utförts vid utövandet av deras funktioner.

Rättegångskostnader

44 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (sjunde avdelningen) följande:

Artikel 23.1 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att en prorogationsklausul som införts i ett avtal som ingåtts mellan två bolag inte kan åberopas av företrädarna för ett av bolagen i syfte att ifrågasätta behörigheten för en domstol att pröva en skadeståndstalan avseende företrädarnas solidariska ansvar för påstått brottsliga handlingar som utförts vid utövandet av deras funktioner.

Underskrifter